

EDUSKUNNAN VALIOKUNTALAITOKSEN KEHITTÄMISESTÄ*

Olavi Salervo

Usein on jouduttu toteamaan, että Suomen eduskunta saattaa olla valmis melko radikaaleihinkin uudistuksiin muilla aloilla, mutta suhtautuu varsin vastahakoisesti omien työskentelytapojensa korjaamiseen. Ehkäpä katsotaan turvallisemmaksi pysyä siinä, mistä jo tiedetään, mitä se on, kuin lähteä kokeilemaan uusia teitä, joista kukaan ei täydellä varmuudella voi sanoa, mihin ne johtavat.

Eduskunnan työskentely tapahtuu yhä edelleenkin pääasiallisesti niissä muodoissa, jotka säädettiin jo vuoden 1906 valtiopäiväjärjestyksessä siirryttäessä säätyedustuksesta yksikamariseen eduskuntaan. Tuolloin käytäntöön otetut työmuodot vastasivat nähtävästi hyvin vuosisadan alkuvuosien tarpeita. Valtion tehtävät käsitettiin siihen aikaan suppeiksi. Lainsäädäntö oli rajoitettua ja valtion talous vaatimaton, joten eduskunnan vuotuiseksi koollaoloajaksi riitti muutama kuukausi. Tuossa ajassa ehdittiin kohtuullisesti suorittaa ne tehtävät, jotka eduskunnalle kuuluivat, etenkin kun useimmat kansanedustajat saattoivat omistaa aikansa kokonaan eduskuntatyölle.

Suurempia muutoksia vuoden 1906 valtiopäiväjärjestykseen tehtiin vain itsenäisyyden saavuttamisesta johtuen vuosien 1917, 1918 ja 1919 aikana. Kun uusi valtiopäiväjärjestys säädettiin v. 1928, johtui sekin osaksi samoista syistä ja osaksi myös hallitusmuodon säätämisestä v. 1919. Varsinaisiin perusteisiin ei tällöin juuri puututtu, vaan ne jäivät pääasiassa vuoden 1906 valtiopäiväjärjestyksen mukaisiksi, samoin työmuodot. Ainoa laajemmalle ulottuva reformityritys oli se, mitä nykyisen presidentti *Kekkosen* puheenjohtolla toiminut eduskuntatyön rationalisoimiskomitea v. 1951 ehdotti (*kom.miet.* 1951:1), mutta senkin ehdotuksen pohjalta valmistettu hallituksen esitys tuli eduskunnassa vuoden 1950 valtiopäivillä hylätyksi. Kun ei muutoksia kaikilta osin tahdottu hyväksyä, saivat jyvätkin mennä akanoiden mukana.

Tänä päivänä olosuhteet ovat aivan toiset kuin vuosisadan alkuvuosina. Valtion tehtävät ulottuvat jo miltei kaikkialle. Lainsäädännön ala on valtavasti laajentunut ja monipuolistunut, ja lait ovat tulleet sisällykseltään yhä yksityiskohtaisemmiksi. Valtion talous on saanut aivan uudet mittasuhteet

* Valtiotieteellisen yhdistyksen vuosikokouksessa 25. 3. 1976 pidetty esitelmä eräiltä osin täydennettynä.

aikaisempaan verrattuna. Valtiopäiväasiain lukumäärä on kasvanut tavattomasti etenkin toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Kasvua on tapahtunut kaikkien asioiden kohdalta, mutta erityisen suuri se on ollut sellaisten asiain osalta, jotka ovat edustajain henkilökohtaisesta aktiivisuudesta riippuvaisia, kuten eduskunta-aloitteet. Aloitteiden luku vuotta kohden onkin esim. 1930-luvulta tälle vuosikymmenelle noussut jo n. 10-kertaiseksi.¹ Nousu on käsittääkseni ensisijaisesti aiheutunut vaalijärjestelmässämme 1950-luvulla tapahtuneesta siirtymisestä yhden nimen vaalilistojen käyttöön. Uusi järjestelmä on näet omansa suosimaan yksittäisten kansanedustajain pyrkimistä esille julkisuudessa aikana, jolloin kansanedustajan paikan saavuttaminen ja jo saavutetun paikan säilyttäminen näyttää tulleen eri syistä yhä enemmän tavoittelamisen arvoiseksi. Esille pyrkiminen ilmenee tietenkin kaikenlaatuisten ulkonaista aktiivisuutta osoittavien toimintojen lisääntymisenä, jota vielä moderni joukkoviestintä, ennen muuta yleisradio ja televisio, ovat osaltaan edistäneet. Eräänä osasyynä aktiivisuuden lisääntymiseen nimenomaan kuluvalle vuosikymmenellä ovat myös olleet eduskunnan kokoonpanossa muutamissa viimeisissä vaaleissa tapahtuneet suuret muutokset.²

Eduskunnan työskentelyajaksi ei nykyisin enää riitäkään muutama kuukausi vuodessa, vaan se joutuu olemaan työssä käytännöllisesti katsoen läpi vuoden, niin että vain kesäloma ja ehkä lyhyehkö talviloma katkaisee työskentelyn. Edustajantoimi on muuttunut tilapäisestä luottamustehtävästä ympäri-voitiseksi päätyöksi.

Muuttuneissa oloissa eivät eduskunnan työskentelytavatkaan entisenlaisina voi tyydyttää uusia vaatimuksia. Tämä koskee ennen muuta valiokuntalaitosta. Valiokuntien lähes yksinomaisena tehtävänä on meillä täysistuntokäsittelyyn tulevien asiain valmistelu. Melkein kaikkien valtiopäiväasiain osalta on voimassa valmistelupakko siinä mielessä, että ne on valmistelevasti käsiteltävä valiokunnassa ennen lopullista täysistuntokäsittelyä. Asiain sujumisen kannalta muodostavat valiokunnat sen pullonkaulan, josta riippuu, miten eduskunta pystyy selviytymään kulloisestakin työmäärästään. Täysistunnot pysyvät kyllä yleensä läpäisemään kaiken, mitä valiokunnat saavat irti käsistään.

Asiain viipyminen valiokunnissa on usein ollut huolen aiheena, erityisesti aina vaalikauden lopulla, jolloin on ollut pakko koettaa saada loppuun käsittelyksi kaikki ne asiat, joita ei ole tahdottu päästää raukeamaan vaalikauden päättyessä. Varsinkin on oltu huolestuneita siitä, että edustajain aloitteista yhä suurempi osa on jäänyt käsittelemättä. Aloitteioikeus, jonka periaatteellisesta merkityksestä ei liene erimielisyyttä, on näin jäänyt suurelta osalta vain teoreettiseksi. Tähän kysymykseen ovat mm. puhemiehet tuon tuostakin palanneet valtiopäivien päättäjäisissä pitämässään puheissa. Raha-asia-aloitteet ovat kylläkin lain mukaisesti aina tulleet käsiteltyiksi vuotuisen tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä, tosin nekin nähtävästi aina vain kevyemmin käsiteltyinä Laki- ja toivomusaloitteista sen sijaan on yhä suurempi osa jäänyt raukeamaan.

kahdella viimeisellä vaalikaudella jo yli 80 %.³ Ja niistäkin aloitteista, jotka ovat tulleet käsitellyiksi, on suurin osa päässyt esille vain hallituksen samaa asiaa koskevien esitysten yhteydessä.⁴ Paras lääke tällaista kehitystä vastaan olisi tietenkin tehtävien aloitteiden lukumäärän alentaminen, mutta ilman lakisääteisiä rajoituksia se tuskin onnistuu muutoin kuin joskus tilapäisesti. Ainoaksi käyttökelpoiseksi keinoksi jäisi näin ollen valiokuntien toiminnan tehostaminen. Tosin pessimistit epäilevät, ettei sekään aloitteiden osalta auttaisi asiaa, vaan että hylätyt aloitteet, joita sentään aina valtaosa tulisi olemaan, tehtäisiin uudelleen heti seuraavassa tilaisuudessa. Kokemusten mukaan tällainen vaara voi todellakin olla olemassa. Jos näin kävisi, jouduttaisiin noidankehään, josta olisi vaikeata päästä irti. Aloitteita tehtäisiin sitä enemmän, mitä nopeammin ne käsiteltäisiin. Väheksymättä pessimistien epäilyksiä olisi joka tapauksessa syytä pyrkiä korjaamaan valiokuntalaitoksen pahimpia epäkohtia. Tällöin olisi kiinnitettävä huomiota ennen muuta erikoisvaliokuntien väliseen työnjakoon, niiden jäsenmääriin ja tietysti myös sisäiseen työskentelytapaan.

Suuren valiokunnan jätän tämän käsittelyn ulkopuolelle kahdestakin syystä: Ensinnäkin jouduttaisiin sen tarpeellisuutta ja sen toiminnan tarkoituksenmukaisuutta harkittaessa tunkeutumaan niin syvälle peruskysymyksiin, ettei siihen ole tämän, etupäässä käytännöllisiä ja teknisiä kysymyksiä koskettelevan esityksen puitteissa mahdollisuutta. Ja toiseksi: suuri valiokunta ei eduskunnan yleistä toimintakykyisyyttä ajatellen ole koskaan muodostunut sellaiseksi pulmaksi kuin erikoisvaliokunnat. Ensiksi mainitsemastani syystä jätän tässä yhteydessä käsittelemättä myös erityisten parlamentaaristen tutkimusvaliokuntien asettamista koskevan kysymyksen. Valtiosääntökomitean v. 1974 antamassa välimietinnössään (*kom.miet.* 1974: 27) komitean selvä enemmistö suosittelee, että myös tuon laatuisten, meillä entuudestaan tuntemattomien tilapäiselinten asettaminen tehtäisiin mahdolliseksi, niinkuin monissa muissa maissa on asianlaita.

Erikoisvaliokuntien työnjako pohjautuu osaksi valtiopäiväjärjestyksen säännöksiin, osaksi vakiintuneeseen käytäntöön.

Kun vuoden 1906 valtiopäiväjärjestyksestä valmisteltiin, ehdotettiin siinä säädettäväksi, että varsinaisilla valtiopäivillä olisi aina asetettava perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta, valtiovarainvaliokunta ja pankkivaliokunta. Näiden ns. lakimääräisten valiokuntien tehtävät ehdotettiin sellaisiksi, että ne verrattain selvärajaisesti kattoivat kaikki siihen aikaan eduskunnalle kuuluneet tehtävät. Systeemi tavallaan kuitenkin rikkoutui heti alkuunsa, kun valtiopäiväkäsittelyssä luetteloon lisättiin vielä talousvaliokunta, jonka tehtäväpiiri jotensakin epämääräisesti erotettiin lähinnä lakivaliokunnalle kuuluneesta alasta. Maan itsenäistyttyä oli luonnollista, että eduskunnallekin tulleen uuden asiaryhmän vuoksi lakimääräisten valiokuntien joukkoon vielä lisättiin ulko-

asiainvaliokunta. Utta vuoden 1928 valtiopäiväjärjestystä säädettäessä poistettiin taas luettelosta talousvaliokunta, joten systeemi tuli tavallaan puhtaammaksi. Lakimääräisiä valiokuntia on siis nykyisin viisi, nimittäin perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta, ulkoasiainvaliokunta, valtiovarainvaliokunta ja pankkivaliokunta.

Lakimääräisten valiokuntien ohella on koko ajan ollut mahdollista asettaa myös ns. ylimääräisiä valiokuntia, joihin voidaan lähettää sellainenkin asia, joka laadultaan olisi lakimääräisen valiokunnan valmisteltava. Jo alunperin olikin ilmeistä, etteivät erityisesti lakivaliokunta ja talousvaliokunta voisi selviytyä niiden osalle tulleista tehtävistä. Heti v:sta 1907 alkaen onkin jokseenkin säännöllisesti ollut olemassa, tosin eräissä tapauksissa nimeltään muuttuneina, laki- ja talousvaliokunta, sivistysvaliokunta, maa- ja metsätalousvaliokunta sekä sosiaalivaliokunta. Näiden neljän lisäksi on v:sta 1928 alkaen säännöllisesti asetettu ylimääräisenä talousvaliokunta, v:sta 1931 liikennevaliokunta ja v:sta 1938 puolustusasiainvaliokunta.⁵ Muut ylimääräiset valiokunnat ovat olleet tilapäisempiä, tavallisesti suppeaa erikoisalaa varten asetettuja, kuten viime vuosikymmenellä vesilakivaliokunta, sairausvakuutusvaliokunta, perintölakivaliokunta ja alkoholilakivaliokunta. V:sta 1968 alkaen lähes yhtäjaksoisesti asetettu ylimääräinen toinen lakivaliokunta on kuitenkin jo saanut käsiteltäväkseen vaihtelevia, muutoin pääasiassa lakivaliokunnalle kuuluneita asia-ryhmiä, ja se näyttää olevan muodostumassa pysyväiseksi.

Pysyvien valiokuntien työmääriä tarkasteltaessa havaitaan, että valtiovarainvaliokunta on aivan omaa luokkaansa. Valiokunnan työ on jo vuosikymmeniä tapahtunut niin, että kaikki asiat valmistellaan 9 jaostossa, jotka on kokoonpanttu valiokunnan sekä varsinaisista että varajäsenistä. Varajäsenet ovat jaostotyöskentelyssä samassa asemassa kuin varsinaiset jäsenet, mutta koko valiokunnan kokouksissa he voivat olla mukana päätöksiä tekemässä vain varsinaisen jäsenen sijaisina. Myös valtion tulo- ja menoarvio käsitellään pääluokittain jaettuna alustavasti jaostoissa. Asiantuntijatkin kuullaan yleensä jaostoissa, jotka yhteensä käyttävät työhönsä moninkertaisesti sen ajan, minkä koko valiokunta tarvitsee mietintöjen lopulliseen käsittelyyn. Valiokunnan työtä hallitsevat syysistuntokaudella seuraavan vuoden tulo- ja menoarvio sekä siihen tavallisesti liittyvät vero- ja muut valtiovarainvaliokunnan tehtäväpiiriin kuuluvat lakiehdotukset ja tietenkin raha-asia-aloitteet. Kevätistuntokaudella työskentely sen sijaan on rauhallisempaa, valiokunta ikäänkuin »vetää henkeä» kahden budjetin välillä.

Vähätöisimpiä ovat lakimääräisistä valiokunnista olleet ulkoasiainvaliokunta ja pankkivaliokunta, joihin ei ole voitu lähettää muita kuin valtiopäiväjärjestyksen mukaan niihin kuuluvia asioita, sekä ylimääräisistä valiokunnista liikenne- ja puolustusasiainvaliokunta. Liikennevaliokunta, joka vielä muutama vuosi sitten käsitteli runsaasti sinne lähetettyjä tie- ja muita aloitteita,

on viime vuosina luopunut siitäkin. Puolustusasiainvaliokunta on koko sotien jälkeisen ajan ollut alityöllistetty.

Muiden valiokuntien työmäärä on yleensä ollut kohtuullinen, huomioon ottaen kuitenkin, että aloitteet enimmäkseen on jätetty käsittelemättä. Valiokunnittain on silti esiintynyt melkoista vaihtelua, vuoroin nousua, vuoroin laskua. Pahimpia huippuja on voitu tasoittaa asettamalla tarvittaessa tilapäisiä valiokuntia.

Kun eri valiokuntien työmäärät ovat niin erilaisia, olisi niitä pyrittävä tasoittamaan, jotta mikään valiokunta ei tulisi kohtuuttomasti rasitetuksi ja kaikkien valiokuntien koko kapasiteetti tulisi hyödyllisesti käytetyksi niin, että kokonaisyötulos muodostuisi mahdollisimman hyväksi. Huomio kiintyy tällöin ennen muuta valtiovarainvaliokuntaan, joka on jatkuvasti kasvanut sekä työmäärältään että jäsenluvultaan. Ja kuitenkin valiokunta ei ole enää yli 10 vuoteen edes poikkeuksellisesti puuttunut esim. edustajain laki- ja toivomusaloitteisiin muutoin kuin hallituksen esitysten yhteydessä. Työmäärän kasvu on pääasiallisesti johtunut tulo- ja menoarvion paisumisesta. Sehän on loppusummiltaan, rahan arvon muutoskin huomioon ottaen, jo yli 10-kertainen verrattuna esim. vielä 1930-luvun budjetteihin.⁶ Valtiovarainvaliokunnan työn helpottamiseksi ehdotettiin eräissä 1950, 1954 ja 1960 vp:llä tehdyissä toivomusaloitteissa,⁷ että ryhdyttäisiin toimenpiteisiin valiokunnan jakamiseksi niin, että budjetti siihen liittyvine raha-asia-aloitteineen erotettaisiin erityiselle budjetti-valiokunnalle. Vain ensimmäinen näistä aloitteista käsiteltiin loppuun. Antamassaan lausunnossa valtiovarainvaliokunta itse vastusti jakamista vedoten lähinnä tarpeeseen keskittää budjetti sekä siihen liittyvät lakiehdotukset budjetin tasapainottamista silmällä pitäen saman valiokunnan käsiteltäväksi. Tämän mukaisesti eduskunta, perustuslakivaliokunnan yhdyttyä valtiovarainvaliokunnan kantaan, hylkäsi aloitteen.

On hämmästyttävää, ettei valtiovarainvaliokunnan työtaakkaan ole viimeisten puolentoista vuosikymmenen aikana miltään taholta enää puututtu, vaikka erityisesti tulo- ja menoarvion paisuminen on jatkuvasti pahentanut epäsuhdetta. Nähtävästi on pidetty ikuisena totuutena valiokunnan itsensä aikanaan vielä melkoisesti toisenlaisissa oloissa lausumaa käsitystä, ettei keskityksen säilyttämiseksi valiokunnan tehtäviä voida jakaa. Myönnettävä onkin, ettei budjetin erottaminen erityiselle budjetti-valiokunnalle enää toisikaan riittävää parannusta. Budjetti vaatisi joka tapauksessa syyskaudella käytännöllisesti katsoen yhden valiokunnan täyden työpanoksen ja itse asiassa paljon enemmänkin. Kevätkaudella eivät lisäbudjetit taas antaisi riittävästi työtä budjetti-valiokunnalle. Ratkaisua on näin ollen etsittävä muuta tietä.

Erästä mahdollisuutta valtiovarainvaliokunnan työn keventämiseksi ei edellä mainitussa yhteydessä eikä myöhemminkään ole otettu vakavasti harkittavaksi, nimittäin tulo- ja menoarvion valmistelun jakamista useamman valiokunnan kesken niin sanoakseni ammattialoittain. Valtiovarainvaliokunta

jäisi tällöin toimimaan budjettivalmistelussa lähinnä vain viimeistelevänä ja koordinoivana valmisteluena ja voisi nykyistä paremmin omistautua muille tehtävilleen. Valmistelun jakamisella päästäisiin siitä luonnottomasta tilanteesta, joka nykyisin vallitsee. Otan siitä vain yhden esimerkin: sivistysvaliokunta suorittaa opetus- ja kulttuurilaitoksia koskevan lainsäädännön ja muiden asiain valmistelun, ja sen 17 jäsentä kehittyvät ajan mukana melkoisiksi asiantuntijoiksi ko. alalla. Kun sitten tulee kysymys määrärahoista tuollaisten laitosten rakentamiseen ja varustamiseen sekä niiden käyttökustannuksiin ja toimintaa varten tarvittavan henkilökunnan palkkaamiseen, heidät jätetään tästä täysin sivuun. Nämä asiat tulevatkin aivan toisten henkilöiden käsiteltäviksi, pääasiassa valtiovarainvaliokunnan suppean, 7-jäsenisen sivistysjaoston, jonka jäsenten tietenkin on pakko yrittää myös perehtyä samoihin asioihin kuin sivistysvaliokunnan jäsenten, samalla kun heidän on osallistuttava kaikkien muiden valtiontalouteen liittyvien asioiden käsittelemiseen valiokuntatasolla. Ja sama on asianlaita kaikilla muillakin aloilla, terveyden- ja sairaanhoidossa, maa- ja metsätaloudessa, sosiaalihuollossa, puolustuslaitoksessa jne. Onko ihme, jos muiden valiokuntien jäsenet tuntevat turhautuvansa, kun heidän saavuttamansa ammattiasiantuntemus täysin sivuutetaan heti, kun konkreettisesta rahankäytöstä tulee kysymys. Ja mitä työvoiman hukkakäyttöä se merkitseekään!

On myönnettävä, että keskitys valtion talouteen kuuluvien asiain käsitelyssä voisi joutua kärsimään, jos budjetin valmistelu jakautuisi monen valiokunnan kesken. Erityisesti on otettava myös huomioon se meikäläisissä poliittisissa oloissa ehkä ilmenevä vaara, että joku ammattivaliokunta erehtyisi suhteettomasti suosimaan budjetissa omaa erikoisalaansa, milloin maassa ei olisi riittävän laajajohjaista ja lujaa hallitusta valvomassa budjetin käsittelyä eduskunnassa ja huolehtimassa tasapuolisuuden säilyttämisestä eri hallinnonhaarojen kesken. Budjettivalmistelun »paimentaminen» hallituksen taholta vaikeutuisi ehkä myös jonkin verran, kun käsittely tapahtuisi samanaikaisesti monessa valiokunnassa. Erään pulman aiheuttaisivat vielä meillä »välttämättömäksi pahaksi» muodostuneet lisäbudjetit. Kuinka olisi niiden valmistelu järjestettävä?

Jos budjettikäsittelyn uudistamista ryhdyttäisiin harkitsemaan, niinkuin mielestäni olisi tehtävä, olisi syytä tutustua esim. Ruotsista saataviin kokemuksiin. Siellä valmisteltiin jo aikaisemmin budjetti neljässä eri valiokunnassa, mutta äskettäisessä valtiosääntöuudistuksessa otettiin täysi askel tässä suhteessa. Kukin valiokunta valmistelee siellä nyt myös tulo- ja menoarvion sen hallinnonalan osalta, jota koskevat lainsäädäntö- ja muut asiat se valmistelee. Uusi järjestelmä on Ruotsissa ollut vasta muutaman vuoden käytännössä, mutta tietävästi siitä ei ole aiheutunut hankaluuksia. Tosin on muistettava, että poliittinen asetelma siellä on ainakin näihin saakka poikennut meikäläisestä tavalla, joka on ehkä helpottanut uuden järjestelmän soveltamista käytännössä.

Muiden valiokuntien osalta voidaan todeta, että valtiosääntökomitean väli­mietinnössä vuodelta 1974 ja sen johdosta hankituissa, toisen valtiosääntökomitean mietinnössä viime vuodelta (*kom.miet.* 1975: 88) selostetuissa lausunnoissa ollaan jo eri tahoilta tarjoamassa mm. perustuslakivaliokunnalle uusia tehtäviä perustuslakien noudattamisen jälkivalvonnassa sekä vaatimassa mm. ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusasiainvaliokunnan aseman vahvistamista niiden edustamalla aloilla, ts. pyrkimässä lisäämään niiden tehtäviä. Viimeksi saatiin muutama viikko sitten kuulla, että komiteatyön tuloksena vaadittiin puolustusasiainvaliokunnan vakinaistamista »valiokunnan arvovallan kohottamiseksi», niinkuin sanottiin. Ja kuitenkin on kysymys siitä eduskunnan valiokunnasta, jonka työmäärä sotien jälkeisenä aikana lienee ollut vähäisin ja jonka yhdistämistä ulkoasiainvaliokuntaan aikaisempi puolustuslaitoskomitea oli äskettäin ehdottanut.

Edellä esittämästäni käynee selville, että on jo korkea aika käydä ennakkoluulottomasti ja yhtenäisesti eri valiokuntien tehtävien ja niiden välisen työnjaon tarkistamiseen. Ylimääräisten valiokuntien osalta se olisi mahdollista ilman lain muutoksia. Sitä on tosiasiaa tapahtunutkin jatkuvasti, ei kylläkään ensi sijassa ja määrätietoisesti töiden tasaamistarkoituksessa, vaan muutuneiden hallinnollisten tai muiden olosuhteiden vuoksi, jotka ovat vaatineet tarkistuksia. Lakia muuttamatta ei kuitenkaan voitaisi antaa uusia tehtäviä lakimääräisille valiokunnille — esim. kahdelle vähätöisimmistä valiokunnista, nimittäin ulkoasiain- ja pankkivaliokunnalle — eikä myöskään jakaa tulo- ja menoarvion valmistelua useammalle valiokunnalle. Ilman lainmuutosta ei myöskään voitaisi esim. siirtää pankkivaliokunnan tehtäviä kokonaisuudessaan jollekin muulle valiokunnalle. Ja ylimääräistenkin valiokuntien osalta voivat eri syyt, mm. arvovaltakysymykset, ehkä vaikeuttaa järjestelyjä.

Ulkoasiainvaliokunta on sikäli erikoislaatuinen, että se ei vaadi kovin paljoa jäsentensä aikaa — sehän kokoontuu yleensä vain kerran, joskus kahdesti viikossa — mutta toisaalta sen käsittelemät asiat ovat varsin tärkeitä ja usein arkaluontoisia. Näistä syistä valiokunnan jäsenistö pääosaltaan koostuukin yleensä puolueiden ja eduskuntaryhmien johtohenkilöistä, joille tuollainen yhdistelmä on erityisen sopiva. Yleisesti katsottaneen, että mainittujen henkilöiden jäsenyys ulkoasiainvaliokunnassa on suotava, mutta ettei heitä voida sijoittaa runsaammin aikaa vaativiin valiokuntiin. Tämän vuoksi saattaa osoittautua tarpeelliseksi säilyttää ulkoasiainvaliokunta edelleenkin suhteellisen vähätöisenä valiokuntana. Toinen tiehän olisi vapauttaa ko. henkilöt kokonaan valiokuntien jäsenyydestä, mikä sekin voisi olla mahdollista, jos valiokuntien jäsenten kokonaistarvetta vähennettäisiin valiokuntien jäsenlukuja alentamalla, niinkuin jäljempänä suositellaan tehtäväksi. Se merkitsisi kuitenkin ulkoasiainvaliokunnan jäsenistön muuttumista tavalla, jota ei varmaankaan pidettäisi toivottavana.

Vaikeuksista huolimatta olisi valiokuntien välisen työnjaon lainsäädännöl-

listäkin uudelleen järjestämistä ryhdyttävä valmistelemaan. Päähuomio olisi tällöin mielestäni kiinnitettävä kolmeen seikkaan: 1) siihen, mitkä valiokunnat on tarpeellista säilyttää perustuslaissa edellytettynä lakimääräisinä valiokuntina tai muodostaa sellaisiksi, pitäen tarkoin silmällä sitä, ettei mm. valiokuntien tehtäväpiiriä koskevilla säännöksillä vaikeuteta joskus kuitenkin välttämättömiksi osoittautuvia korjauksia, 2) eri valiokuntien työmäärän yleiseen tasoittamiseen, ja 3) siihen, miten valtion tulo- ja menoarvion valmistelu eduskunnassa olisi tarkoituksenmukaisesti uudistettavissa.

Erikoisvaliokuntien jäsenmääristä on valtiopäiväjärjestyksessä säädetty ainoastaan vähimmäislukumäärät. Eduskunta itse määrää kunkin valiokunnan jäsenluvun, lakimääräisten valiokuntien osalta aina vuotuisten valtiopäivien alkaessa ja ylimääräisten valiokuntien osalta silloin, kun niiden asettamisesta päätetään, siis niistäkin useimmissa tapauksissa valtiopäivien alkaessa.

Nykyisin voimassa olevan vuoden 1928 valtiopäiväjärjestyksen mukaan on jäseniä oleva valtiovarainvaliokunnassa vähintään 21, pankkivaliokunnassa vähintään 11 ja muissa lakimääräisissä valiokunnissa vähintään 17 sekä kaikissa ylimääräisissä valiokunnissa vähintään 11. Käytännössä ovat lukumäärät jo v:sta 1910 alkaen olleet valtiovarainvaliokunnassa 21, pankkivaliokunnassa 13 ja kaikissa muissa, siis myös kaikissa ylimääräisissä valiokunnissa 17 jäsentä.⁸

Vielä silloin, kun nykyinen valtiopäiväjärjestys säädettiin eli 1920-luvulla, oli erikoisvaliokuntien säännönmukainen jäsenmäärä 17 varsin sopiva. Siihen saakka oli säännöllisesti ollut toiminnassa aluksi 9, sitten 10 valiokuntaa. Kun 10 valiokunnan varsinaisten jäsenten yhteinen lukumäärä oli 170, oli käytännössä jokaisen edustajan keskimäärin oltava varsinaisena jäsenenä vain yhdessä erikoisvaliokunnassa, jonka työhön hän siis saattoi asianmukaisesti keskittyä.

Jo 1930-luvulta alkaen on kuitenkin pysyvien valiokuntien lukua lisätty, niin että jo v:sta 1938 on aina asetettu 12 valiokuntaa. V:sta 1955 lähtien on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta ollut toiminnassa myös tilapäisiä valiokuntia. Kerran, vuoden 1968 valtiopäivillä, niitä oli samanaikaisesti kolme, joten erikoisvaliokuntien kokonaislukumäärä oli tuolloin suurimmillaan eli 15. Mahdollisuutta jäsenmäärien alentamiseen ei edes silloin, niinkuin ei koskaan muulloinkaan, käytetty hyväksi, vaikka kaikkien ylimääräisten valiokuntien ja myös pankkivaliokunnan jäsenluvuksi olisi voitu määrätä jopa vain 11. Päinvastoin valtiovarainvaliokunnan varajäsenetkin ovat vähitellen tulleet jokseenkin samaan asemaan kuin varsinaiset jäsenet. Heidän lukumääräänsäkin on valiokunnan jaostojärjestelmän ylläpitämiseksi ja mahdollisimman monen puolueen jaostoedustuksen turvaamiseksi jatkuvasti lisätty, niin että se on vuodesta 1966 ollut 16 ja vuodesta 1972 jo 17 eli sama kuin normaali-kokoisen valiokunnan varsinaisten jäsenten lukumäärä. Voidaankin sanoa, että valtiovarainvaliokunnasta on erikoisvaliokuntien joukossa tullut sellainen mammutti, joka kooltaan vastaa runsaasti kahta tavallista valiokuntaa.

Näin on tultu sitten nykyiseen tilanteeseen, jolloin erikoisvaliokuntien varsinaisten jäsenten ja heihin täysin rinnastettavien valtiovarainvaliokunnan varajäsenten yhteinen lukumäärä jo on säännöllisesti 238.

Eduskunnan puhemies ja valtioneuvoston jäsenet eivät ole valiokuntien jäseninä,⁹ eikä valtiovarainvaliokunnan jäsenten ja varajäsenten ole katsottu juuri ehtivän olla muissa erikoisvaliokunnissa. Tämän vuoksi on muiden erikoisvaliokuntien yhteensä 200 varsinaisen jäsenen paikkojen täyttämiseen käytettävissä esim. tällä hetkellä (maaliskuussa 1976) vain 149 edustajaa. Keskimäärin joka kolmannen näistä on siis oltava varsinaisena jäsenenä kahdessa erikoisvaliokunnassa. Ja kuitenkin on eduskunnan keskuudesta voitava valita vielä erikoisvaliokuntien varajäsenet, suuren valiokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä lukuisien muiden eduskunnan omien ja eduskunnan valittavien elimien jäsenet ja varajäsenet, yhteensä lähes 400 toimihenkilöä.¹⁰ Näistä tehtävistä ainakin suuren valiokunnan ja kansliatoimikunnan jäsenten sekä eduskunnan tarkistajain ja valtioneuvoston tarkistajain säännöllinen työmäärä lienee vähintään samanveroinen kuin muutamien vähätöisimpien erikoisvaliokuntien.

Ei pidä ihmetellä, jos tuon tuostakin on sattunut tapauksia, jolloin eri valiokuntia ei ole saatu päätösvaltaisina koolle, puhumattakaan siitä, että valiokunnat muutenkaan olisivat voineet toimia parhaalla mahdollisella teholla. Kysymys ei ole suinkaan ollut yksinomaan heikentyneestä velvollisuudentunnosta, niinkuin joskus on sanottu, vaan myös liiallinen ja jatkuvasti kasvava virallisten tehtävien määrä on osaltaan ollut johtamassa epätyytyttävään asiointilaan. Edustajien lukumäärä on koko ajan ollut sama eli 200, mutta valiokuntien lukumäärä on kasvanut ja monet uudetkin elimet ovat antaneet lisätehtäviä. Tällaisia vuoden 1928 jälkeen syntyneitä uusia elimiä ovat mm. Pohjoismaiden neuvosto, eduskunnan palkkavaltuuskunta, kansaneläkelaitoksen valtuutetut ja Yleisradion hallintoneuvosto. Ei pidä myöskään unohtaa, että etenkin maaseutuedustajilta kuluu paljon aikaa sellaisten kotimaakunnan tai valitsijain hyväksi virastoissa suoritettaviin tehtäviin, joiden katsotaan kuuluvan kansanedustajan velvollisuuksiin.

Vuoden 1968 valtiopäivillä oli, niinkuin jo mainitsin, pysyvien valiokuntien lisäksi kevätkaudella samanaikaisesti toiminnassa kolme tilapäistä valiokuntaa. Kaikkien erikoisvaliokuntien jäseniksi sekä valtiovarainvaliokunnan varajäseniksi tarvittiin silloin yhteensä 271 edustajaa, ja 71 edustajaa oli kahden valiokunnan sekä 8 edustajaa jopa kolmen valiokunnan varsinaisena jäsenenä. Siitä johtuneiden hankaluuksien vuoksi otin syksyllä 1968, ollessani eduskunnan pääsihteerinä, ensi kerran esille kysymyksen valiokuntien jäsenluvun alentamisesta. Ehdotukseni tarkoitti sitä, että kaikkiin ylimääräisiin valiokuntiin olisi valittu 17:n sijasta 15 tai mieluummin vain 13 jäsentä sekä pankkivaliokuntaan 13:n sijasta vain 11 jäsentä. Tämä olisi voitu toteuttaa ilman lainmuutosta jo seuraavien valtiopäivien alusta. Varsinaisten jäsenten yhteismäärä olisi ehdotuksen mukaan vähentynyt usealla kymmenellä.¹¹ Uudistus

kaatui kuitenkin silloin samoin kuin myöhemminkin v. 1970 ja v. 1973, kun vielä uudistin sen, pienehköjen eduskuntaryhmien vastustukseen. Nehän olisivat jääneet vaille edustusta entistä useammassa valiokunnissa, ja ne katsoivat, ettei niillä ja niihin kuuluvilla edustajilla silloin enää olisi ollut mahdollisuutta riittävästi seurata asiain käsittelyä valiokunnissa. Suuret ryhmät puolestaan eivät tahtoneet mennä ratkaisuun, jota ei voitu saada aikaan yksimielisesti. Ja kuitenkin asia olisi ollut pienten ryhmien osalta helposti autettavissa, aluksi hyvällä tahdolla niin, että niille olisi annettu varajäsenten paikkoja valiokuntiin jonkin verran yli normaalin suhteellisuuden. Varajäsenillähän on oikeus olla kokouksissa saapuvilla silloinkin, kun kaikki varsinaiset jäsenet ovat paikalla. Myöhemmin olisi sitten voitu muuttaa säännöksiä esim. siten, että niille eduskuntaryhmille, jotka eivät olisi jossakin valiokunnassa edustettuina, annettaisiin oikeus nimetä tietty edustaja olemaan saapuvilla ja ehkä osallistumaan keskusteluihinkin tuon valiokunnan kokouksissa. Näyttääkin siltä, että kielteinen suhtautuminen osaksi ilmensi jo alussa mainitsemaani eduskunnan taipumusta pitää kiinni entisistä, totutuista tavoistaan.

Mahdollisuudet valiokuntien jäsenmäärien alentamiseen näyttävät nyt olevan paranemassa. Ehkäpä mielipiteet ovat vähitellen muokkaantuneet niin, että aletaan olla kypsiä ratkaisuun. Siihen viittaa mm. se huomio, jota julkisessa sanassa omistettiin eduskunnan puhemiehen V. J. Sukselaisen vuoden 1975 II valtiopäivien päättäjäsissä pitämälle puheelle, jossa hän korosti paitsi valiokuntien työnjaon tarkistamisen myös valiokuntapaikkojen luvun vähentämisen tarpeellisuutta. Kansleri Sukselaiselle on muuten yleensäkin annettava tunnustus siitä, että hän puhemieskausinaan on tehnyt parhaansa eduskuntatyön ja ennen muuta valiokuntatyöskentelyn tehostamiseksi.

Ilman lainmuutostakin olisi valiokuntien jäsenluvun alentaminen siis ylimääräisten valiokuntien ja jossakin määrin pankkivaliokunnankin osalta mahdollinen. Siitä huolimatta olisi myös valtiopäiväjärjestyksen asianomaisia säännöksiä syytä tarkistaa siten, että lakimääräistenkin valiokuntien minimijäsenlukuja alennettaisiin nykyisestäään, ja niidenkin jäsenmääriä olisi myös käytännössä syytä alentaa.

Valiokuntien jäsenmäärien alentaminen saattaisi antaa aihetta myös varajäsenten lukumäärien samoin kuin valiokunnan päätösvaltaisuutta koskevien säännösten tarkistamiseen. Nämäkin kysymykset olisi tietenkin tutkittava samassa yhteydessä.

Tässä yhteydessä on syytä vertailun vuoksi mainita, että Norjassa kaikki suurkäräjän 155 jäsentä presidenttejä myöten kuuluvat johonkin 12 valiokunnasta, mutta kukin vain yhteen. Valiokuntien jäsenluvut taas vaihtelevat 10:stä 16:een. Ruotsissa on nykyisin 16 valiokuntaa ja kussakin 15 jäsentä, joten jäseniä tarvitaan yhteensä 240, kun kansanedustajia on 350. Loput toimivat varajäseninä sekä muissa valtiopäivien tehtävissä.

Eduskunnan valiokuntien työn tehostamiseksi ei tietenkään riitä se, että valiokuntien työmääriä tasoitetaan ja niiden jäsenlukua alennetaan. Yhtä tärkeitä ovat muut toimenpiteet, jotka eivät yleensä edes vaadi säännösten tarkistamista. Tässä suhteessa onkin yhtä ja toista jo tehty.

Valiokuntien päällekkäisistä jäsenyyksistä aiheutuvien haittojen poistamiseksi on useiden vuosien aikana laadittu valiokuntia ja eräitä muita toimieliimiä koskeva »lukujärjestys». Sen avulla on voitu yleensä estää tai ainakin tuntuvasti vähentää sellaisten valiokuntien ja muiden elimien samanaikaisia kokoontumisia, joilla on merkittävässä määrässä yhteisiä jäseniä. Eduskuntaryhmät ovat puolestaan voineet jäseniä valiokuntiin nimetessään ottaa tuollaiset seikat huomioon.

Valiokuntien sihteeritehtäviä varten on otettu tähän mennessä jo 6 päätoimista valiokuntasihteerinä, jotka toimivat kukin yhdessä tai kahdessa valiokunnassa. Näin on erikoisvaliokunnista enää vain kolme sivutoimisen sihteerin varassa. Päätoimisten sihteerien ottamisella on ennen muuta pyritty siihen, että sihteerit voisivat tehokkaasti suorittaa valiokunnan asiain ennakkovalmistelua niinäkin viikonpäivinä ja vuodenaikoina, joina valiokunta ei kokoontunut. Tässä suhteessa ei tosin toistaiseksi näy vielä saavutetun tarkoitettua valiokuntien työtehon lisäystä, eikä sitä saavutettaneakaan, ennenkuin kansanedustajien asennoituminen valiokuntatyöhön mahdollisuuksien parantua vähitellen muuttuu. Niin kauan kuin valiokuntien jäsenmääriä ei vielä ole saatu riittävästi alennetuksi, ei pitäisi myöskään laiminlyödä päätoimisten sihteerien mukanaan tuomaa lisääntynyttä mahdollisuutta käyttää valiokunnissa entistä enemmän hyväksi jaostovalmistelua. Se tehostaisi valiokunnan työtä, kun koko valiokunnan ei olisi pakko osallistua jokaiseen vaiheeseen asiain käsittelyssä. Tässäkään kohden ei saamiene tietojen mukaan ole vielä tapahtunut edistystä. Sitä mukaa kuin valiokuntien työskentelytavat muuttuvat niin, että sihteerityövoiman lisääminen todella edistää työskentelyä, olisi sitä tarpeen mukaan lisättävä. Ilman työmenetelmien muuttamista olisi pelkkä henkilökunnan lisääminen kuitenkin hyödytöntä. Tässä vaiheessa lienee myöhemmistä esittää toivomusta, että luovuttaisiin valiokuntasihteerin toimien jakamisesta puolueiden kesken. Tällöin voitaisiin näet toisaalta valita kuhunkin tehtävään sopiva henkilö laajemmasta henkilöpiiristä ja toisaalta olisi sihteerin omien tehtävien hoidon kannalta ilmeisesti eduksi, jos häntä ei voitaisi pitää tietyn puolueen ja siis aina valiokunnan jäsenten vähemmistön erityisenä luottamusmiehenä. Sihteerin tehtävän menestyksellinen hoitaminenhan edellyttää, että hän palvelee tasapuolisesti koko valiokuntaa, ja tähän hänellä ymmärtääkseni on parhaat mahdollisuudet, jos hän on vapaa poliittisista sidonnaisuuksista.

Hallitus voi myös osaltaan helpottaa eduskunnan ja nimenomaan sen valiokuntien työskentelyä. Jos hallituksen esitysten sisältöä täydennettäisiin siihen tapaan kuin jo parikin komiteaa on ehdottanut ja valtioneuvosto 18. päi-

vänä joulukuuta 1975 ministeriöille antamissaan ohjeissa on suositellut tehtäväksi,¹² säästyttyisiin valiokunnissa melkoisessa määrin mm. asiantuntijain kuulemiselta, joka usein vie aivan suhteettomasti niiden kokousaikaa. Tulosten saavuttaminen tosin edellyttäisi valiokunnan jäseniltä entistä enemmän omatoimisuutta saatuun aineistoon tutustumisen muodossa. Siihen käyttämänsä ajan voisi kuitenkin itse kukin valita omien henkilökohtaisten mahdollisuuksiensa mukaan.

On tietenkin monia muitakin kysymyksiä, jotka olisi selvitettävä pyritäessä valiokuntien toimintamahdollisuuksia parantamaan. Tällaisia ovat mm. valiokuntien entistä laajempi oikeuttaminen kokoontumaan valtiopäivien ollessa keskeytyneinä, niiden oikeuttaminen poikkeuksellisesti kokoontumaan myös muualla kuin pääkaupungissa ja määrätyn edellytyksin myös täysistunnon aikana jne. Edelleen olisi harkittava tietynlaisen aloiteoikeuden myöntämistä valiokunnille niiden käsiteltävänä olevien asiain yhteydessä. Tällaisen aloiteoikeuden sallimisella suotaisiin erikoisvaliokunnalle oikeus enemmistö päätöksellä ottaa rajoituksitta käsiteltäväkseen esim. hallituksen esittämien lakiehdotusten muutoksia ja täydennyksiä paitsi tehtyjen lakialoitteiden pohjalta myös valiokunnan jäsenen tekemästä ehdotuksesta. Valiokuntaaloitteen käytäntöön ottamista puollettiin mm. valtiosääntökomitean välimietinnössä ja useissa sen johdosta annetuissa lausunnoissa, ja se on nykyisin sallittu myös mm. Ruotsissa. Kaikki tällaiset kysymykset, samoin kuin jo aikaisemmin mainittu pienten eduskuntaryhmien valiokuntaedustuksen vahvistaminen, olisi yhtenäisesti tutkittava koko valiokuntalaitoksen kehittämiseen tähtäävän selvittelyn yhteydessä.

Eduskunnan valiokuntalaitoksen kehittäminen ei liene niitä suuria periaatteellisia kysymyksiä, joissa mielipiteet poliittisesta katsomuksesta riippuen iskevät lujasti vastakkain. Siitä syystä sen pitäisi olla toteuttamiskelpoinen osittaisuudistuksena nytkin, kun valtiosäännön kokonaisuudistus on osoittautunut vaikeaksi toteuttaa. Toisaalta on tietenkin niin, ettei mielenkiinto tällaisia lähinnä teknisluonteisia uudistuksia kohtaan ole poliitikkojen keskuudessa erityisen suuri huolimatta siitä lisästä, minkä ne järkevästi toteutettuina voisivat antaa kansanedustuslaitoksen toiminnan tehokkuudelle.

LÄHDEVIITTEET

¹ Esim. vaalikaudella 1933—36 tehtiin erilaatuisia aloitteita yhteensä 981, mutta vaalikaudella 1972—75 jo 11 711. Toisen edustajain aktiivisuudesta riippuvan asiar ryhmän, kysymysten, luku on noussut vielä enemmän. Niitä tehtiin (vain kirjallisia) vaalikaudella 1933—36 yhteensä 79, mutta vaalikaudella 1972—75 kirjallisia 1 226 ja lisäksi suullisia 1 536 eli yhteensä 2 762. Kysymykset eivät kuitenkaan onneksi rasita valiokuntatyötä.

² V:n 1970 vaalit muodostivat erityisen selvän taitekohdan. Silloin valittiin 84 ensikertaista edustajaa. Lisäksi tuli mukaan koko joukko edustajia, jotka ottivat käytäntöön uusia, eduskuntatyötä hankaloittavia menettelytapoja. Kun vielä v:n 1972 ja erityisesti v:n 1975 vaaleissa valittiin runsaasti ensikertaisia edustajia (36 ja 63), on nykyisessä eduskunnassa enää vain 58 edustajaa, jotka ovat olleet mukana ennen v:n 1970 vaaleja ja saaneet omakohtaista kokemusta eduskunnan »normaalista» työskentelystä.

³ Laki- ja toivomusalotteista on jäänyt käsittelemättä vaalikausittain seuraavasti:

1933—36	8.1 %	1948—51	22.0 %	1962—66	55.4 %
1936—39	5.0 %	1951—54	56.7 %	1966—70	59.9 %
1939—45	6.6 %	1954—58	31.2 %	1970—72	81.9 %
1945—48	22.6 %	1958—62	53.7 %	1972—75	81.2 %

⁴ Esim. 1972—74 vp:llä lähetettiin valiokuntiin laki- ja toivomusalotteita yhteensä 5 714. Niistä käsiteltiin 1 125, joista esitysten yhteydessä 828 ja erikseen 297. Viimeksi mainituistakin oli 141 sellaisia toivomusalotteita, jotka koskivat budjettimäärärahaa ja jotka katsottiin budjettiesityksen antamisen jälkeen rauenneiksi. Asiallisesti käsiteltiin siis tuona aikana laki- ja toivomusalotteista erikseen vain 156.

⁵ Aikaisemman maatalousvaliokunnan nimi muutettiin maa- ja metsätalousvaliokunnaksi 1965 vp:llä, aikaisemman työväenasiainvaliokunnan nimi sosiaalivaliokunnaksi 1962 vp:llä sekä aikaisemman kulkulaitosvaliokunnan nimi liikennevaliokunnaksi 1973 vp:llä. Puolustusasiainvaliokunta oli asetettu useita kertoja jo ennen vuotta 1938 (ennen vuotta 1927 sotilasasiainvaliokunnan nimellä). Ks. valiokuntien asettamisesta tarkemmin esim. O. Salervo, Eduskunnan järjestys- ja työmuodot 1907—1963, *Suomen kansanedustuslaitoksen historia X*: I, erip. 1971, s. 61—63.

⁶ Purhonen, *Eduskunnan budjettivalta*, 1961, s. 204 arvioi syksyllä 1961, että kun budjetin loppusummat silloin olivat yli 450 mrd markkaa, oltuaan ennen toista maailmansotaa vain vajaa 5,5 mrd markkaa, reaalinousu jo silloin oli yli 5 1/2-kertainen. Loppusummat ovat vuoden 1976 varsinaisessa budjetissa jo n. 29,2 mrd nykymarkkaa, vaikka esim. tukkuhintaindeksi on vuoden 1961 keskiarvosta 200 noussut vuoden 1975 loppuun mennessä vain 578:aan.

⁷ Ed. Öhmanin toiv.al.n:ot 3/1950 vp. ja 2/1954 vp. sekä ed. Österholmin ym. toiv.al.n:o 6/1960 vp.

⁸ Vuoden 1906 valtiopäiväjärjestyksen mukaan tuli jäseniä olla muissa lakimääräisissä valiokunnissa paitsi pankkivaliokunnassa vähintään 16 sekä pankkivaliokunnassa ja ylimääräisissä valiokunnissa vähintään 12. Käytännössä jäsenluku oli aluksi valtiovarainvaliokunnassa 20, pankkivaliokunnassa 12 ja kaikissa muissa valiokunnissa 16. V:sta 1910 alkaen siirryttiin arparatkaisujen välttämiseksi lähinnä suurempiin paritomiin lukuihin 21, 13 ja 17.

⁹ Viimeisten 20 vuoden ajan on maassa vain 2 1/2 vuoden aikaa lukuun ottamatta ollut poliittinen hallitus, jonka jäsenenä on ollut keskimäärin 11 kansanedustajaa. Jos meillä olisi käytännössä varamiesjärjestelmä mm. valtioneuvoston jäsenten kohdalta, helpottaisi sekin vähäiseltä osalta valiokuntien jäsentarvetta.

¹⁰ Esim. 1976 vp:n kalenterin mukaan jäsenten ja varajäsenten tehtävissä on edustajia seuraavasti: erikoisvaliokunnat 321, suuri valiokunta 62, valitsijamiehet 60, palkkavaltuuskuunta 30, Pohjoismaiden neuvosto 34 ja muut eduskunnan omat elimet 40 eli nämä yhteensä 547 sekä kansaneläkelaitoksen valtuutetut 33, Yleisradion hallintoneuvosto 12 ja muut eduskunnan valitsevat elimet 38 eli nämä yhteensä 83.

11 Vähennysmahdollisuus käy ilmi seuraavasta taulukosta:

	Lakimääräiset			Ylimääräiset 7—10 kpl
	Vv.	Pv.	Muut 3	
VJ:n minimi	21	11	á 17	á 11
Käytäntö	21	13	á 17	á 17
Yli minimin	—	2	—	á 6 = 42—60
Ehdotus	21	11	á 17	á 13
Vähennys	—	2	—	á 4 = 28—40

¹² Komiteamietinnöt 1972: B 71 ja 1975: 19 sekä julkaisu *Hallituksen esitysten laatimista koskevat ohjeet*, Helsinki 1976.